

GÖNÜL DAĞI DİZİSİNDE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

Elements of Folk Culture in the Series of Gönül Dağı

Berna DİNÇ MUSLUK*

Öz

“Halk” kavramı, sadece aynı coğrafyada yaşayan ve o ülkenin vatandaşı olan insanları değil, ortak bir kültür inşa edip taşıyan topluluğu ifade eder. İnanç, mutfak, müzik, gelenek ve görenekler gibi unsurlar aracılığıyla toplumun her kesiminde kendini gösteren ortak kültürel yaşantının ayrıntılı olarak incelenmesi de halkbiliminin çalışma alanını oluşturmaktadır. Kültürel miras, sözlü ve yazılı geleneklerin ardından, dijital çağda elektronik ortamda da yeniden şekillenmekte ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Bu bağlamda, elektronik ortamdaki yeniden şekillenme sürecinin medya aracılığıyla nasıl bir etkileşim yarattığına dikkat çekmek amacıyla “Gönül Dağı Dizisinde Halk Kültürü Unsurları” adlı bu çalışmada; Türk halk kültürüne, gelenek ve göreneklerine ana akım medyada yer vererek geniş kitlelere ulaşmasına imkân tanıyan “Gönül Dağı” dizisindeki halk kültürü unsurları incelenmekte ve canlılığını yitiren, Türk halk kültürüne ait birtakım inanç ve uygulamaların korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında elektronik ortamın rolünün değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ali Asaf Elmas, Mustafa Becit ve Teoman Gök tarafından, “Bozkırın Kalem” ünvanıyla tanınan Mustafa Çitçi’nin öykülerinden esinlenilerek senaryolaştırılan Gönül Dağı, izleyenlerin geçmişe ve memleketlerine olan özlemini dindiren nitelikte bir yapımdır. Tasavvufi, sosyolojik, folklorik unsurlar açısından oldukça zengin olan dizinin ilk bölümü 2020 yılında izleyiciyle buluşmuş ve dizi, 2024 yılı itibarıyla TRT 1 kanalında yeni bölümleriyle yayınlanmaya devam etmektedir. Bu çalışmanın hazırlanmasında Mustafa Çitçi’nin hikâyelerinden, oyuncu ve senaristlerin dizi hakkında ana akım ve sosyal medyada vermiş oldukları röportajlardan, dizinin sosyal medya hesaplarındaki izleyici yorum ve görüşlerinden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda dizinin halk kültürünün temel unsurlarını modern yaşamla harmanlayarak bu değerlerin günümüz toplumunda yeniden canlanmasına ve kuşaktan kuşağa aktarılmasına katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aktarım, Elektronik kültür, Televizyon dizisi, Gelenek, Anadolu.

Abstract

The concept of “folk” is not only a group of people living in the same geography and being citizens of that country, but also to a community that has built and carried a common culture. The detailed examination of the common cultural life that manifests itself in every segment of society through elements such as belief, cuisine, music, traditions and customs also constitutes the field of study of folklore. Folklore, on the other hand, deals with the detailed examination and understanding of this common cultural life. Following oral and written traditions, cultural heritage is also being reshaped in the electronic environment in the digital age and is being passed down from generation to generation. In this context, in order to draw attention to how the reshaping process in the electronic environment creates an interaction through media, this study titled “Folk Culture Elements in the Gönül Dağı Series” examines the folk culture elements in the “Gönül Dağı” series, which allows Turkish folk culture, traditions and customs to reach large masses by giving them space in the mainstream media, and aims to evaluate the role of the electronic environment in preserving some beliefs and practices belonging to Turkish folk culture, which have lost their vitality, and in passing them on to future generations. Inspired by the stories of Mustafa Çitçi, known as the “Pencil of the Steppe” by Ali Asaf Elmas, Mustafa Becit and Teoman Gök, Gönül Dağı is a production that relieves the viewers’ longing for the past and their homeland. The first episode of the series, which is quite rich in

* Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, berna.dnc@hotmail.com, ORCID: 0009-0005-5810-5838.

terms of mystical, sociological and folkloric elements, met with the audience on TRT 1 in 2020 and continues to be broadcast on the same channel with its new episodes. In the preparation of this study, Mustafa Çiftçi's stories, interviews of the actors and screenwriters about the series in mainstream and social media, and the viewers' comments and opinions on the series' social media accounts were used. As a result of the study, it was determined that the series blended the basic elements of folk culture with modern life, contributing to the revival of these values in today's society and their transfer from generation to generation.

Keywords: Transfer, Electronic culture, Television series, Tradition, Anatolia.

Extended Summary

Turkish television productions play an important role in bringing folk culture and traditional values to a wide audience by blending them with modern narratives. In this context, the series "Gönül Dağı", which met with the audience on TRT 1 in 2020, has been among the productions that contribute to both the preservation and revitalization of folk culture by effectively reflecting the rich cultural heritage of Anatolia. The life in the Anatolian town, which the series focuses on, is brought together with today's society through traditions, legends and folk beliefs that have deep roots. The main purpose of this study is to examine the folk culture elements in the series "Gönül Dağı" in depth, to reveal how these elements are reproduced in the electronic environment and what kind of cultural effects they leave on the audience. The series "Gönül Dağı" offers viewers a cultural experience by bringing various elements that have an important place in Turkish folk culture to the screens. In particular, the legendary story of Gönül Dağı, which gives its name to the series, reflects the deep mythological elements in folk literature, making the audience feel the mystical atmosphere of Anatolia. In the series, nicknames that provide important clues about the social layers and values of the society are used as a narrative tool that highlights the social status and characteristic features of individuals in Turkish culture. For example, through the character "Ağıtçı Hüseyin", it is conveyed how the social perspective on funeral ceremonies and death customs is shaped, and through these elements, traces of the past come to life again on the modern screen. While wedding customs and rituals related to marriage symbolize the culture of living together and the spirit of solidarity of the society, detailed explanations about these rituals are also conveyed to the audience in the series.

At the same time, in this study, where one of the characters in the series, Ciritçi Abdullah, is associated with the wise man model in Turkish literature and how this model is reproduced today is discussed; the impact of folk poets and wise characters on society is evaluated through the representational forms in the series. Elements such as clothing, traditional folk melodies and daily life practices in the series are examined and how these material culture elements find an echo in modern society is examined.

Electronic media plays an important role in the revival and transmission of traditional cultural elements. In this context, the series "Gönül Dağı" is considered as an example of how folk culture is reshaped in the digital age. The importance of the study lies in analyzing the role of the series in preserving cultural heritage and transferring it to future generations. Television series take on the role of keeping cultural heritage alive and carrying it to the future by reaching large audiences; in this context, "Gönül Dağı" stands out as a tool that revives Turkish folk culture on screens. The research covers the years 2020-2024, when the series was broadcast, and was conducted with a qualitative method. A comprehensive evaluation was made based on series analysis, audience comments and cultural review methods. The plan of the study consists

of sections that examine the general structure and subject of the series after the introduction, and the representations of folk culture elements in the series and the effects of these representations on society. In addition, an analysis was made on how the material and spiritual cultural elements in the series are perceived and reproduced in modern society. As a result of the study, it was evaluated how the series “Gönül Dağı” redefines the place of folk culture in modern media and to what extent it contributes to the preservation of this cultural heritage.

Giriş

Kültür dinamik bir süreçtir Her ne kadar Türk toplumundaki bazı gelenek ve göreneklerin yavaş yavaş unutulmaya başlandığı düşünülse de aslında bu bir yitip gitme değil, bir değişme ve dönüşme süreci olarak değerlendirilmelidir. Geleneklerin yok olacağı ve kültürel kimliğin kaybolacağı çoğu zaman yanlış bir algıdır; aksine, bu gelenekler değişen dünyaya ayak uydurmak adına farklı formlarda varlığını sürdürmektedir:

Eski kuşak antropolog ve halkbilimciler çoğunlukla ileri teknoloji ve küresel kapitalizmden dolayı “geleneksel” kültürlerin öleceğini düşündüler. Bugün bizler çoğunlukla kültür ve geleneği, işlenmiş ve sabit olmaktan ziyade, modern dünya ile ilişkili şekillendirildiği kadar şekillenen, akışkan ve değişken kaynaklar olarak düşünüyoruz (Magoulick, 2019: 19).

Kültürün yaratılma ve aktarılma süreçleri, genellikle üç temel ortam üzerinden incelenir: Sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamları. Özellikle günümüzde, diğer iki ortama kıyasla daha yaygın ve etkin bir şekilde kullanılan elektronik kültür ortamı; radyo, televizyon ve internet gibi araçlar aracılığıyla kültürel öğelerin hızla yayılmasını ve çeşitlenmesini sağlar. Bu ortam, küresel etkileşimleri kolaylaştırarak farklı kültürel pratiklerin bir araya gelmesine ve yeni kültürel formasyonların oluşumuna olanak tanımaktadır. S. Fidan (2018a: 129)’a göre Türk modernleşme süreci, basın-yayın ile başlayarak günümüze dek uzanan bir medya kültürü geliştirmiştir. Her yeni medya aracı, bir sonrakini hazırlayarak kültür endüstrilerinde yeni içeriklerin ortaya çıkmasına ve yaygınlaşmasına öncülük etmiştir. Yazılı medyanın Tanzimat Dönemi’ndeki başlangıcından itibaren, sözlü kültür ürünleri de medya aracılığıyla değerlendirilmiştir. Gazetelerde tefrika edilen metinlerden taş plaklardaki meddah hikâyelerine, radyo programlarından televizyon dizilerine kadar pek çok format kültürel aktarımın ve tüketimin bir parçası olmuştur. Bu süreç, yeni medya araçlarıyla devam edecek ve hem geleneksel hem de modern kültür endüstrilerine dayanan yeni içerikler sunacaktır. Yeni medya biçimleri ve işleyiş kuralları, içeriklerin tarzını kullanıcılar üzerinden şekillendirecektir.

Türk kültür ve geleneğinin modern yorumlarla yaşatılması, çeşitli dijital yapımların geniş kitlelere ulaşmasıyla desteklenmektedir. Bu tür yapımlar, geleneksel sözlü kültür ürünlerini modern iletişim araçlarıyla buluşturarak elektronik ortamlara başarılı bir şekilde taşımaktadır. Özellikle Z kuşağı olarak bilinen genç nesil, bu yapımlar sayesinde Türk kültürüne dair öğeleri tanımakta ve bu unsurlara ilgi duymaktadır. Gençler, bu tür kültürel içerikler aracılığıyla geçmişle bağ kurmakta ve geleneksel öğeleri kendi günlük yaşamlarına uyarlayarak yeniden anlamlandırmaktadır. Böylece, bu kültürel öğeler sadece birer nostaljik unsur olmaktan çıkmakta ve genç nesil tarafından güncel bir şekilde yorumlanarak canlı tutulmaktadır. Modern dünyanın sunduğu dijital imkânlar ve sosyal medya platformları, gençlerin bu kültürel öğeleri farklı formlarda yeniden üretmesine olanak tanımaktadır. Bu süreç, kültürün yalnızca korunmasıyla kalmayıp, aynı zamanda sürekli değişim ve dönüşüm

geçirerek gelecek nesillere daha güncel ve ilgi çekici formlarda aktarılmasını sağlamaktadır. Nitekim elektronik ortam, görsel ve işitsel içeriklerin yayınlanmasıyla kültürel unsurların etkili, anlaşılır ve geniş çapta aktarılmasına imkân tanır. Bu sayede farklı kuşaklar arasında iletişim kurulması kolaylaşır. Geleneksel iletişim yöntemlerine kıyasla daha hızlı ve kapsamlı bir etkileşim sunan elektronik kültür ortamlarından biri olan televizyon medyası, kültürler arası köprüler kurma ve toplumsal bilinci şekillendirme konusunda önemli bir rol oynamaktadır (Özdal, 2023: 234).

Çalışmanın konusu olan “Gönül Dağı” dizisi, Türk kültürünün 21. yüzyılda Anadolu coğrafyasında yaşanan dönüşümleri ve modernleşme süreciyle birlikte unutulmaya yüz tutan geleneksel değerleri başarılı bir şekilde ele almaktadır. Bu dizi, izlenme oranlarına bakıldığında başarılı bir televizyon yapımı olmakla beraber halk yaşamının izlerini, değerlerini ve pratiklerini görünür kılan ve bu unsurları izleyiciye yeniden tanıtan bir özelliğe sahiptir. Anadolu'nun köy yaşamından esinlenerek oluşturulan karakterler, hikâyeler ve sosyal ilişkiler modern toplumda kaybolmaya başlayan ya da sadece geçmişe ait olarak anılan pek çok kültürel öğeyi ekranlara taşımaktadır. Bu bağlamda, “Gönül Dağı” dizisi, modernleşme süreciyle değişen yaşam tarzlarının yarattığı kültürel boşluğu doldurarak özellikle genç nesilde geleneksel değerlere yönelik bir farkındalık ve ilgi uyandırma potansiyeline sahiptir. Halk yaşamını ve kültürel motifleri ekrana taşıyan dizi, aile bağları, komşuluk ilişkileri, dayanışma ve yardımlaşma, geleneksel ritüeller ve bunların işlevleriyle ilgili toplumsal değerlerin hatırlatılmasına ve yeniden yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Bu sayede dizi, izleyicilere nostaljik bir anlatıyı sunmakla birlikte halk kültürünün dinamik bir şekilde yaşatılmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamaktadır. Dizi, Türk kültürünün özgün değerlerini modern anlatım teknikleriyle harmanlayarak izleyicilere sunmakta ve bu kültürel mirasın yeniden hatırlanmasını ve anlamlandırılmasını mümkün kılmaktadır. 2020 yılından itibaren TRT 1’de dört sezon boyunca yayınlanan ve yayınlanmaya hâlâ devam eden “Gönül Dağı” dizisinin senaryosu Mustafa Çiftçi’nin hikâyelerinden uyarlanmıştır. 2024 yılı itibarıyla yüz dokuz bölümden oluşan ve yapımcılığını Köprü Film’in üstlendiği dizinin yönetmenliğini Yahya Samancı yapmaktadır. Bozkırda yaşanan efsaneleri, yüreklerde derin izler bırakan aşkları, mütevazı hayatlarında büyük hedefler belirleyen Anadolu insanların hayallerini gerçeğe dönüştürmek için verdiği mücadeleleri anlatan dizi; izleyenlerin memleket özlemini giderecek görsel bir şölen sunmaktadır. Dizi karakterlerinin bozkırın yerel ağız özellikleriyle konuşması, dizide yer alan Anadolu coğrafyasına özgü motiflerle döşenmiş iç ve dış mekânlar, Anadolu insanına ait giyim tarzı, yeme içme kültürü, Anadolu’ya özgü düğün ve ölüm törenleri ve Türk halk edebiyatı ürünleri, Anadolu Türk halk ezgileri ve bozlaklar ile bozkırda yaşanan ve özlenen kültür izleyiciye başarıyla yansıtılmaktadır. “Gönül Dağı” isminde türküsü de olan Bozkırın Tezenesi Neşet Ertaş’ın türkülerine de dizide sıklıkla yer verilmektedir. Anadolu bozkırında yer alan Gedelli¹ kasabasında yaşayan insanlar üzerinden Anadolu coğrafyası insanının sabır, dayanışma ve yardımlaşma gücünü; hoşgörüsünü, sevecenliğini, doğallığını, aile bağlarını ele alan dizide halkbilimi unsurlarından farklı şekillerde yararlanılmaktadır. Şehirlerde unutulmaya yüz tutmuş değerleri hatırlatan ve bu değerlerin yaşatılmasını sağlayan, alın teri ve emeğin önemine değinen, umutları ve hayalleri uğruna yaşam mücadelesi veren

¹Dizinin çekimleri Eskişehir’in Sivrihisar ilçesinde yapılmaktadır, ancak dizide olayların yaşandığı Gedelli kasabası gerçekte Niğde’nin Ulukışla ilçesine bağlıdır.

insanların hikâyesine yer veren, efsane ve destan geleneğinden izler barındıran dizi; düğüncüleri, ağıtçıları, esnaf ve zanaatkârları ile Türk halkının düşünce yapısını, Anadolu insanının pratik zekâsını ve hırslarını tüm samimiyetiyle gözler önüne sermektedir.

1. Gönül Dağı Dizisindeki Karakterlerin Lakapları

Kişilerin gerçek adlarının yanında takılan lakaplar her topluluğun kendi kültürel değerleri, gelenek ve görenekleri ile birtakım inanç ve uygulamalarından yola çıkılarak oluşturulur. Lakap sözcüğü Türkçede, belli bir dönemden sonra kullanılmaya başlanmıştır. Arapçadan dilimize geçen lakap sözünün yerine erken dönem yazılı metinlerde er at tamlamasının kullanıldığı görülmektedir (Şahin, 2019: 38). Türk halk kültüründe sıklıkla rastlanılan lakap takma; lakabı alan bireyi, soyu veya sülaleyi tanımlamada, o kişi veya ailenin belirgin özelliklerini yansıtmada etkili bir öneme sahiptir.

İlk örneklerini Türk destanlarında gördüğümüz lakaplar, kişiyi bazen aşağılayan bir söz olabilmekte; bazen de çok özel bir ayrıcalık verebilmektedir. Ancak, lakapların gerçeğe uygun olarak bir kişiye verilmesi, halkımızın bu konudaki yeteneğini ve mizahi yönünü de ortaya çıkarmaktadır. Atalarımızdan kalma lakapların yanı sıra yaşanan çevrede kişinin kendi elinde olmadan çevresinde yaşayanlar tarafından, kişinin bir özelliğinden dolayı ömür boyu taşımak zorunda kaldığı, o kişiye yakıştırılmış lakaplar vardır. İnsanlar alt kültür gruplarında adlarından çok lakapları ile tanınır. Kişiyi sonradan takılan ve mutlaka bir özelliğini belirten lakaplar, kişiyi toplum içinde başkalarına en kolay ve pratik olarak tanıtmayı bakımından oldukça dikkat çekici bir fonksiyona sahiptir. Lakaplar, kişinin belirgin bir özelliğini fark eden herkes tarafından takılabilir. Başlangıçta sadece takan kişinin kullandığı lakap, çevre tarafından onaylanırsa, yani lakabın kişiye uygunluğu kabul görürse, yavaş yavaş yaygınlık kazanır ve kültürün tüm üyeleri tarafından kullanılmaya başlanır. Lakaplar, zamanla öylesine işlerlik kazanır ki kişinin asıl adı kullanılmaz olur ve kişi sadece lakabıyla anılır (Kabak, 2014: 12).

Türkçe sözlükteki karşılığı “Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad” (Türkçe Sözlük, 2009: 1295) olan lakap kavramı ile bir kimsenin makamını veya mevkisini gösteren san anlamındaki “ünvan” kelimesi arasında da bir ilişki vardır. Özellikle meslek adları kırsal yerleşim alanlarında lakap olarak sıkça kullanılmaktadır. Lakap veya takma adlar, genellikle kişilerin fiziksel özelliğine, davranışlarına veya meşgul olduğu işe göre verilmiştir. Bunun yanı sıra lakapların toplumun mizah anlayışını aktardığını Özdal (2024: 298) şu şekilde kaydetmiştir:

Ayrıca toplumun kültürel, sosyal ve politik dinamiklerini yansıtan mizah, çeşitli halk edebiyatı türleri aracılığıyla sergilenmiştir. Fıkralar, deyimler, tekerlemeler ve türküler gibi ifade biçimleri, mizahın kültür ve dil içindeki canlı bir yansıması olarak önem taşır. Ayrıca, mizahi öğeler içeren sözlü kültür varlıklarından biri de lakaplardır. Mizah, lakaplar aracılığıyla toplumun dinamiklerini eğlenceli bir şekilde aktarmayı başarmıştır.

Dizide kasaba halkı tarafından kullanılan, sülale ve soyların tanınmasına yardımcı olan, genel özellikleri ve değerleriyle kasaba halkını tanımaya yarayan ve mizahı aktaran lakaplar şu şekildedir: Ciritçi Abdullah, Düğüncü Muammer, Ağıtçı Hüseyin, Mezarıcı Abdullah, Kellerin Rıfat, Dişçi Musa, Hurdacı Salim, Ayı Yaşar, Garip, Bülbül Divanesi, Kabakçıların Kâzım, Kılkuayruk Hamdi, Anakonda Şefik, Gıdı Gıdı Behçet...

Ciritçi Abdullah: Dizideki karakterlerden Muammer ve Hüseyin’in babası; Taner, Veysel ve Ramazan’ın dedesi olan Abdullah Kaya; gençliğinde cirit sporuyla ilgilendiği için kasabada “Ciritçi Abdullah” olarak bilinir.

Dişçi Musa: Küçük yaşta yetim kalan ve yoksulluk içinde kendi imkânlarıyla Hacettepe Üniversitesinde Diş Hekimliği Fakültesini bitiren ve “Bu boz topraklar beni büyüttü, buranın havası, suyu beni adam etti, ben buraya aitim, buraya bir vefa borcum var.” diyerek doğduğu kasabaya geri dönen Dişçi Musa, elli yıldır vefa borcunu ödemek için kasabada diş hekimliği yapmaktadır.

Ağıtçı Hüseyin: Kayınpederinden kendisine miras kalan ağıtçılık mesleğini sürdüren Hüseyin, kasaba ve civar köylerdeki cenazelere ağıt yakan kadınlar götürerek geçimini sağlamaktadır. Mesleği gereği sık sık gittiği cenaze törenlerinden sonra kendini de ölüm korkusu sarmıştır.

Ağıtçı Hüseyin’in kayınpederinden aktardığı şu sözler izleyiciye hem toplumun maddi durum ve sosyal statüye ilişkin algısını yansıtmakta hem de yas tutma ritüellerinde bile sınıfsal ayrımların nasıl belirginleştiğini göstermektedir: “Bir cenaze evinin mahiyetini anlamak istiyorsan önündeki ayakkabılara bakacaksın, ayakkabılar sana her şeyi söyler: Zengin, fakir, sonradan görme... Ağıtı da ona göre yakarsın” (URL1).

Garip: Selami ve Keriman’ın evlat edindikleri çocuktur. Anne babasız bir şekilde yetiştirme yurdunda büyümüştür. Adı olmadığı için ona “Garip” denmektedir. Sünnet olmaktan çok korkmaktadır, bu yüzden kaçtığı için adına “Ustura Kesmez Garip” de denmektedir.

Ayı Yaşar: Zenginliğiyle övünen, kibirli, görgüsüz, kaba saba, sevgiden yoksun biridir ve kasabalı tarafından pek sevilmez. Görgüsüz olduğu için halk arasında “Ayı Yaşar” olarak bilinmektedir.

Bülbül Divanesi: Dağlarda gezen ve kayıp bülbüllerini arayan bir adamdır. Divane, aceleci ve zamanını beklemediği için bülbüllerini kaçırmıştır ve her yerde bülbüllerini arayan divaneyi bu sefer bülbüller bulmuştur.

Bu zengin karakter portföyü ve onlara atanan lakaplar, kültürel ve sosyal kimliklerin nasıl inşa edildiğini ve toplum içindeki etkileşimleri nasıl şekillendirdiğini izleyiciye sunmaktadır. Lakaplar, bireyleri ve aileleri tanımlamanın yanı sıra bir topluluğun hafızasında yer edinen, sosyal bağları güçlendiren, mizah yaratmayı sağlayan ve kültürel kimlikleri pekiştiren önemli araçlar olarak dizide yer almaktadır.

2. Gönül Dağı Dizisinde Düğün ve Cenaze Törenleri

2.1. Düğün âdetleri ve evlenmeyle ilgili ritüeller

Dünyanın farklı yerlerinde çeşitli biçimlerde gerçekleştirilen düğün törenleri, Türk kültüründe derin anlamlar barındıran, eğlenceli ve birleştirici bir rol üstlenir. Düğünler, toplumda mutluluğun paylaşılması, dayanışmanın güçlendirilmesi ve toplumsal birliğin pekiştirilmesi gibi önemli işlevlere sahiptir. Anadolu’nun pek çok bölgesinde hâlâ yaşatılan düğün âdetlerinin yanı sıra düğün öncesinde de uygulanan birtakım gelenekler bulunur. Bunlardan biri olan kız isteme merasiminde, damat tarafı gelin evine giderek Allah’ın emri, peygamberin kavliyle kızı ister. Eğer aileler uygun görürse söz kesilir ve nişan yapılır. Bu

merasim sırasında gelin adayı misafirlere Türk kahvesi ikram eder, damadın kahvesine ise gelenek gereği tuz eklenir. Damadın bu tuzlu kahveyi içmesi, gelin adayına göstereceği sabır ve fedakârlıkların bir sembolü olarak kabul edilir ve olumlu bir işaret sayılır. Dizinin ana karakterlerinden Dilek ve Taner'in kız isteme töreninde de geleneklere uygun olarak misafirlere kahve ikram edilir ancak Dilek, şeker ve tuzu karıştırarak damada şekerli, diğer misafirlere ise tuzlu kahve sunar. Bu hataya rağmen, bu sahnede kız isteme geleneğinin sürdürüldüğü görülür (URL2). Asuman'ın Ramazan'a istendiği bölümde ise, misafirler geldiğinde evde Türk kahvesinin olmadığını fark eder. Bunun üzerine arkadaşı Keriman, “Yayık ayranı yapalım, babamlar annemi istemeye gittiklerinde annem ayran çalkalamış onlara. O zaman yayladaymışlar, Yörüklerin neyi var? Ayranı var. Eskiden kahve mi varmış?” diyerek çözüm önerir ve misafirlere kız isteme merasiminde Türk kahvesi yerine ayran ikram edilir (URL3). Sefer'in Zahide'yi istemeye geleceği zaman, kadınlar bir araya gelerek evi temizler ve akşam için hazırlık yaparlar. Bu sahnede, kız isteme merasimi öncesinde akraba ve komşuların birlikte hareket ederek kız evine destek olması, yardımlaşmanın ve dayanışmanın önemini vurgular. Oğlan tarafı, kız evine hayırlı bir iş için geleceklerini haber verir. Bu gelişme üzerine, evin en büyüğü olan Ciritçi Abdullah eve çağrılır çünkü kız ondan istenecektir (URL4).

Anadolu'da nişan törenleri, düğünler gibi davul zurna eşliğinde yapılır. Köy halkı, yakın akrabalar ve saygı gören kişiler genellikle kız evinde düzenlenen bu törene davet edilir. Nişan, düğüne kıyasla daha sade geçse de esas hazırlık düğün içindir. Nişan yüzükleri genellikle aile büyükleri tarafından takılır ve yüzükler kırmızı kurdeleyle bağlanır. Bu kurdeleden kesilen parçalar, kısmetlerinin açılacağı inancıyla bekârlara dağıtılır. Dizide de Taner ile Dilek'in nişan yüzüklerinin kurdelesini, "Allah tamamına erdirsin." diyerek aile büyüğü Ciritçi Abdullah tarafından kesilir. Bir diğer önemli düğün geleneği ise kına yakmadır. Türk halk kültüründe çok eski dönemlerden beri süregelen bu gelenek, askere giden gençlere, kurban edilecek hayvanlara, evlenenlere ve sünnet olan çocuklara kına yakma şeklinde uygulanmaktadır. Kına gecesi genellikle düğünden bir gün önce kız evinde düzenlenir.

Kınanın yakılmasından yıkanmasına kadar birçok adımda törensel uygulamalara rastlanmaktadır. Kına yakılırken kızın avucuna para konur, eskiden yokluk nedeniyle gümüş para, günümüzde ise altın konulduğu görülmektedir. Kına yakma işlemini herkes yapamamaktadır. Gelini kutsama adımlarının en temellerinden olan kına yakma işleminde kınayı yakan ile gelin arasında bir bağ olacağına inanılmaktadır. Gelinin kınasını kızın bekâr arkadaşları yakabilir. En yakın arkadaşı sağdıç olur ve sağdıç yakabilir. Bazı köylerde ise kızın sağ eline bekâr bir kız (sağdıç), sol eline de mutlu evliliği olan bir kadın kına yakar. Kınayı özellikle evli, çocuklu, mutlu, yüzü gülen, kaderi güzel bir kadın yakar. Kınanın kız evinde yakılması uygundur (Özcan, 2016: 264-265).

Dizideki gelinler, Anadolu'da olduğu gibi, kına gecelerinde “bindallı” adı verilen yöresel bir kıyafet giyer, kına yakılırken avuçlarını açmaz, kaynanalarının avuç içine altın koymasını bekler. Kınaya katılan misafirlere hediye olarak kına dağıtılır. Genç kızlar gelinin etrafında duygulu kına ağıtları söyleyerek dönerler.

Anadolu'daki düğünlerde gelinin beyaz duvağı üzerine kırmızı bir duvak daha örtülür. Bu kırmızı duvak ile aile, yabancı olan gelinin başını örterek “kapalı” olmasını sağlar. “Kapalılık” baba evinden çıkarken öldüğünü, gerdek odasında duvağın açılmasıyla doğarak yeni statü kazandığını sembolize eder (Büyükokutan Töret, 2016: 64).

Dizide, güvey evine at üzerinde getirilen gelinlerin attan indirildiği sırada başlarına para, şeker gibi şeyler saçılır. Bu gelenek gelin ve damadın evinin bereketli, mutlu ve huzurlu olacağına dair bir inanca dayanır ve evliliklerinin kutsanması amacını taşır. Anadolu'daki düğün geleneklerinde yer alan yiyecek ve para saçma âdeti, eski Türk toplumlarındaki "saçı" adı verilen ürün veya gıda kurbanı geleneğinin bir devamıdır. Bu uygulama daha çok çiftçi toplumlarda görülmüştür (Güngör, 2020: 393). Bu şekilde çeşitli yiyeceklerin tanrılara kurban olarak sunulmasıyla, tanrıların memnun edilmesi ve bu yolla istenilen karşılığın alınması amaçlanır. Gönül Dağı dizisinde birçok karakterin düğün merasimi, geleneksel düğün âdetlerini yansıtan sahnelerle izleyiciye sunulmaktadır. Dizinin ana karakterleri Taner ve Dilek'in düğününde de pek çok düğün ritüeli ekrana yansıtılmaktadır. Bir bölümde, erkek evinde düğün yemeği verilir ve ardından Taner ile köyün gençleri, davul zurna eşliğinde kız evinden gelini çıkarmaya gider. Elllerinde bayraklarla mâniler söyleyerek gelini evden alırlar. Gelin, kırmızı duvağıyla ailesi tarafından uğurlanırken oğlan eviyle birlikte evliliklerinin hayırlı ve uğurlu olması için dualar edilir.

Selamünaleyküm size
Aleykümselam bize
Eğer gönlünüz var ise
Dilek'i almaya geldik
Yakışıklı Taner'imize (URL5)

Dizide, evlerin avluları ve kasaba meydanları, kasabanın gençleri tarafından imece usulüyle süslenerek tören alanlarına dönüştürülmekte ve düğün ile nişan törenleri genellikle bu alanlarda gerçekleştirilmektedir. Oğlan evinde düğün yemeğini yiyen misafirler de bu tören alanlarına yönlendirilir. Kenan ve Elif'in düğününde ise, "Çok özel konuklarımız var aramızda; kıymetli Neşet Ertaş ve Hacı Taşan'ın yeğenleri davetimizi kırmayarak geldiler ve bizi onurlandırdılar. Kendileri, günümüzde abdallık geleneğini sürdüren yüce gönüllü insanlardır." sözleriyle sahneye davet edilen ekip, yöresel çalgılar eşliğinde halk oyunları sergileyerek bozkır kültürünün farklı bir yanını izleyiciye tanıtmaktadır (URL6). "Gönül Dağı" dizisi, Anadolu'nun geleneksel düğün ritüellerini canlandırarak kültürel mirası ekrana taşımaktadır. Dizi; kız isteme, nişan ve kına gecesi gibi âdetlerle bölgenin zengin kültürünü aktarırken, aynı zamanda geleneksel toplumsal değerler ve aile yapıları hakkında da derin bir aktarım sunmaktadır. Bu ritüeller sayesinde toplumsal bağlar güçlendirilirken kültürel kimlik de geniş bir izleyici kitlesine ulaştırılmaktadır. Dizi, sadece bir eğlence kaynağı olmanın ötesine geçerek izleyicilere kültürel bilinç ve tarihsel bir perspektif kazandırmaktadır.

2.2. Ölüm âdetleri ve inanışları

Dizide Anadolu kültüründe olduğu gibi bir kimsenin vefat haberi alındığında konu komşu cenaze evinde toplanarak ölenin yakınlarının acılarını paylaşmaktadırlar. Akraba ve yakınlarla vefat duyurularak camide sela verilmektedir. Ölen kişinin ayakkabıları sokak kapısının önüne konmakta, bunu görenler evden cenaze çıktığını anlamaktadır. Dizide Elif'in de babaannesi vefat ettikten sonra babaannenin eşyaları temizlenerek ölümden arındırılmakta ve başkalarına verilmektedir. Böylece ölümün evden dışarıya çıkarıldığına inanılmaktadır.

Ölüm, insan yaşamının sona ermesidir. Her toplumda doğum ve evlenmede olduğu gibi ölüm çevresinde de birçok âdet ve inanmalar kümelenmiştir. İnsan topluluklarının inanış ve törelerinde doğum ve evlenme gibi, ölüm de bir geçiş aşamasıdır. Ölümle ilgili âdet ve inanmalarda, korku büyük rol oynayan bir etken olarak görülmektedir. Din, ölüm korkusunu hafifletmekte, ancak tamamen ortadan kaldıramamaktadır. Ölümle ilgili uygulamalarda; ölenin öte dünyaya gidişini kolaylaştırmak, onun öte dünyada mutlu bir ölü olmasını sağlamak amacıyla uygulamalar yapılır. Eski kültürlerden beri, bütün

toplumlarda bir "öte dünya" tasarımı olmuştur. Buna göre, ölen kişi öldükten sonra yaşamını öte dünyada sürdürmektedir. Gerek eski çağlarda gerekse günümüzde bu evrensel görüş, dinlerin öte dünya tasarımlarıyla da beslenmiş ve desteklenmiştir. Ölümle ilgili yapılan uygulamaların bir bölümünde de ölenin geri dönüşünü önlemek, yakınlarına kötülükte bulunmasını, zarar vermesini engellemek amacıyla yapılan işlemler görülür. Bu işlemlerin uygulanmasının kökeninde, ölenin isterse dönüp gelebileceği, arkada bıraktıklarına zarar verebileceği korkusu egemendir. Ölenin yakınlarının bozulan ruhsal durumlarını düzeltmek, sarsılan toplumsal ilişkileri düzenlemek ve onların yeniden topluma katılmalarını sağlamak amacıyla da bir dizi uygulama yapılmaktadır. Bunların toplum yaşantısına olumlu katkıları olmakta, uygulanan bu adet ve inanmalarla komşuluk ilişkileri tazelenmekte ve sağlamlaştırılmaktadır (Örnek, 1979: 108- 109).

İslamiyet öncesi eski Türklerde definle ve ölümler kültürüyle ilgili en eski tören ölü aşı törenleridir (Kaplan, 2022: 106). İslamiyet öncesi âdet ve inanışlarda rastlanılan bu durum Gönül Dağı dizisinde de görülmektedir. Cenazelerin ardından helva kavrulup dağıtılmakta ve ölmüşlerin nur içinde yatması dileğiyle cenazenin yedisinde, kırkında veya elli ikisinde, ölüm yıl dönümlerinde lokma hayrı yapılmaktadır. Gönül Dağı dizisinde gerçekleşen ölümlerde seyirciye verilmek istenen mesaj şu diyalogla özetlenebilir: “Sen bu dünyanın derdine dert mi diyorsun Ciritçi Abdullah, gelip geçene dert mi denir, şifa bulup iyileşene yara mı denir, ebedi olanın yanında gelip geçici olanın ne kıymeti var?” Burada, dünyanın gelip geçici bir mekân olduğu, ölen kişinin yaratılış gayesine uygun şekilde kendisine verilen görevi yapıp son nefesin teslimiyle birlikte yüklerinden kurtulduğu, artık tüy gibi hafif olduğu, dünya yükünün üstünden gittiği düşüncesiyle ruz-i mahşere kadar mevtanın rahat olduğu mesajı verilmektedir. Bununla birlikte geride kalan sevenleri veya yakınlarının ölen kişiye karşı son görevlerini yerine getirdikten sonra kendi görev ve sorumluluklarından kopmamaları, hayatlarına kaldığı yerden devam etmeleri gerektiğinin vurgusu yapılmaktadır. Dizide “Tuttum seni, attım içeri” sözüyle tanınan divane, eşinin ölümünden sonra hayatına kaldığı yerden devam edememekte, sorumluluklarını terk ederek elindeki kalbur ile eşinin kabrine her gün güneş taşıyor ve bunu terk ettiği sorumlulukları yerine kendisine görev olarak üstlenmektedir. Güneş tutulması olduğunda “Güneş yoksa ben nasıl olacağım?” diyerek bu dünyadaki görevinin, yaratılış gayesinin bittiğine inanmakta ve öleceğini düşünmektedir. Eşinin ölümünden sonra, terk ettiği bir kızının olduğunu öğrenmesiyle gurbet olarak nitelendirdiği dünya sürgününde kalan divaneye, dizide ölecek kişiye ölüm yolculuğunda eşlik eden bir metafor olarak gördüğümüz kayıkçının söylediği “Senin onunla bir işin var, onu çözmeden buradan gidemezsin.” sözleriyle, kişinin görevinin bitmeden bu dünyadan ayrılamayacağı izleyiciye mesaj olarak verilmektedir.

3. Gönül Dağı Dizisinde Bilge Tipi: Ciritçi Abdullah

Eski Türklerde topluma liderlik yapan, toplumu yönlendiren, dönemini aydınlatan, verdiği öğütlerle öldükten sonra bile sözleri dilden dile dolaşan, “ak sakallı” ifadesiyle de tanıtılan bilge kişiler Türk edebiyatında oldukça önemli yer tutar. Türk destanlarının birçoğunda toplumun bilge kişilere değer verdiği, onları toplumun yüksek bir kademesine yerleştirdiği görülmektedir. Uzun ömürlü olmak, ilahi sezgilere sahip olmak, kahramanın karşı karşıya kaldığı kaosu çözmede kendisine rehber olmak gibi birçok ortak özelliğe sahip olan bilge kişiler tarih boyunca kendini göstermiştir. Gönül Dağı dizisindeki Ciritçi Abdullah, kahramanların karşılaştıkları güçlükleri gidermede rol oynaması, ona yol göstermesi, onu düşünme zahmetinden kurtarması gibi işlevleri bakımından Türk destanlarındaki ak sakallı,

ihhtiyar gibi sıfatlarla tanınan “bilge adam tipi” ile örtüşmektedir. Ciritçi Abdullah torunlarını masallarla büyötmüştür, torunları yetişkin olduklarında biz her şeyi dedemizden öğrendik, derler; müşkül durumlarda dedelerine danışmaktadırlar ve dedeleri onlara öğütler verip hikâyeler anlatarak yol göstermektedir. Ciritçi Abdullah yol gösterici, öğüt verici, tedavi edici kişiliğiyle öne çıkmaktadır (URL7). Psikolojideki kendini gerçekleştirmiş insan tipine uyan Ciritçi Abdullah, bilgeliği ve sırlarıyla kendi hâlinde yaşamaktadır. Onunla yolculuğa çıkan karakterlerde ruhani bir değişim, iyileşme görölmektedir.

Kendini yola bırak delikanlı, geceyken bütünleş. Akıp giden rüzgâra teslim ol, varlığın bir parçası olamazsan yok olursun. Bütün kadim hikâyeler bir yolculukla başlar delikanlı. Sıfırdan bire ulaşmanın yolculuğudur bu. Sıfır yokluktur, bir varlıktır. Yokluktan varlığa ulaşmak mı? Nasip... Her yolculuğumda biraz daha yaklaşıyorum bire. (URL8)

Bizi yola çıkaran rızığımızı da bir yerlerde hazır ediyordur bizim için. Kuşlar misal...Her sabah boş kursakla yuvalarından ayrılırlar. Ne bir işleri vardır ne de karınlarını doyuracaklarına dair bir garanti. Amma bilâ-istisna her gece dolu kursakla yuvalarına dönerler. Bana yüklerimi gemiye bırakmayı öğret dedin; ben değil, yol öğretecek sana. (URL9)

Mert-yiğit ve er-yiğit olarak da anılan, Türk kültüründe çağlar boyunca değişmeyen göreve sahip örnek insan yani bilge tipinin en belirgin özelliği; olumsuz tutum sergilemeyen, sevgi ve sadakati sürekli, cesur, vefalı, sorumluluk sahibi olmak gibi erdemli bir kişilik taşımasıdır. Bilge tipinin inandığını söyleyen ve daima söylediğinin arkasında duran, belli etik ve milli değerlere sahip ve bunların dışına çıkmayan bir tip olduğunu söyleyebiliriz. Tüm bu özellikleri benliğinde barındıran bilge tipi; güvenilir, yapıcı ve saygıdeğer kişiliği ile toplumda dirlik ve düzeni sağlayan kişilerdir (Esirgen, 2007:14).

Ciritçi Abdullah kendisinden yardım istemeye, kendisine akıl danışmaya gelen; sıkıntılarına derman arayan kişilerle bir yolculuğa çıkmakta bu yolculukta onlara türlü hikâyeler anlatmaktadır. Verdiği öğütlerle kişilere kendilerini, yaşadıklarını sorgulatarak kişinin kendini tamamlamasına yardımcı olmakta, ona yol göstermektedir. Yolculuğun sonunda Ciritçi Abdullah’tan öğütler alan, onun anlattığı hikâyeleri dinleyen kişiler derterine derman bulmakta, problemlerini çözüme kavuşturmaktadır. Tasavvufi sohbetler, gerçek yaşanmışlıklar ve tecrübeler içeren bu yolculuklar esnasında Ciritçi Abdullah, kendisine danışan kimseleri farklı mekânlara, farklı kişilerin yanına götürmekte ve bu yolculuklar o kişilerin görüş ve yaşanmışlıklarıyla, onların anlattığı kıssalarla zenginleştirilmektedir. Dizide genç kız görme engelliye onna sevdalanan Rıfat’ın yardımlarıyla kızın gözleri açılır. Daha sonra kız Rıfat’ı beğenmeyip istemez ve Rıfat akıl sağlığını yitirmeye başlar. Dizide Rıfat’ın Ciritçi Abdullah ile yolculuğunu anlatan diyaloglar şu şekildedir (URL10):

Ciritçi Abdullah: “Şu atı görüyor mu? Yılıktan devşirmişler. Ehlileştirmeye çalışırlar ama bu at dizgine gelmez, ahıra sığmaz Rıfat. Alışmış vahşi kırlarda dört nala koşturmaya. Alışmış güneşin doğuşundan batışına şahit olmaya, alışmış şırl şırl akan derelerden sulanmaya. Şu ufacak ahır, şu küçücük yalak yetmez ona. Bu at ehlileşir mi Rıfat?”

Rıfat: “İnsan insan derler dayı. İnsan neden yapar bunu?”

Ciritçi Abdullah: “İnsan içinde o vahşi at gibi bir asiye taşır, nefis derler adına bildin mi?”

Rıfat: “Ehlileşmez mi o at? Hep doludizgin gitmek mi ister?”

Ciritçi Abdullah: “Marifet bu ya... İnsan içindeki o vahşi nefis atını ehlileştirene binek olur. İnsanı alır sefillerin en sefilinden yücelerin en yücesine çıkarır. Atını ehlileştiremeyi de yücelerin en yücesinden alır sefillerin en sefiline esfel-i sâfiline indirir.”

Yolda Adem Ağa’ya rastlarlar, Ciritçi sorar: “Bu delikanlı insanı sorar bilir misin? Nedir insan, ne söyleyebilirsin ona?”

Adem Ağa: “İnsan bir muammadır ciritçi Abdullah, ademoğlu bir muammadır.”

Ciritçi Abdullah: “Peki bu muammanın hamuru nedir?”

Adem Ağa: “Hamuru cahillik.”

Ciritçi Abdullah: “Mayası nedir?”

Adem Ağa: “Mayası isyan.”

Ciritçi Abdullah: “Peki ateşi nedir?”

Adem Ağa: “Ateşi nankörlük.”

Ciritçi Abdullah: “Peki ya fırını?”

Adem Ağa: “Acıdır Ciritçi Abdullah. İnsanoğlunun fırını acıdır, elemidir, kederdir.”

Ciritçi Abdullah: “Pişince ne olur?”

Adem Ağa: “Kâinat olur, bu ufacık bedeninin içinde sonsuzluğa açılan kapı olur.”

Ciritçi Abdullah: “Çamurdan yaratılmış bu varlık, insan denen bu canlı niye var; neden varız cevabını bulabildin mi?”

Adem Ağa: “Ölmek için varız, şahitlik etmek için varız. Görmek, bilmek, bulmak tanımak için varız. Görmek gözle değil, hisle. Bilmek, lafla değil önce akıl sonra kalple. Bulmak ise nasip işi Ciritçi Abdullah çok az insan bulur yaradanını, çok az insan tanır onu. Görmez ki içinde ondan izler, işaretler var. Görmez ki şu koca kâinat ondan nişanlar taşır görmek bir nasip işidir ciritçi Abdullah görmeyi göze verirsen o ancak görmek istediğini görür.”

Rıfat: “İnsan insan derler dayı, peki görünmeyene ne derler?”

Adem Ağa: “Hazine derler, herkes görebilseydi hazine olmazdı.”

Ciritçi Abdullah: “Sağ olasin Adem Ağa kolay gelsin sana.”

Bu bağlamda, Gönül Dağı dizisinde Ciritçi Abdullah karakteri, hem Türk destanlarındaki bilge kişiliklerin hem de modern toplumlarda varlığını sürdüren manevi rehber figürlerinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Onun etrafındaki bireylerle kurduğu ilişkiler, verdiği öğütler ve gerçekleştirdiği ruhsal yolculuklar, toplumsal birliğin, geleneğin ve bireysel gelişimin önemli unsurları olarak değerlendirilebilir. Ciritçi Abdullah, bilgelik ve rehberlik nitelikleriyle, Türk halk kültüründe "ak sakallı" bilge tipi ile özdeşleşerek dizi izleyicilerine kültürel bir süreklilik sunmaktadır.

4. Gönül Dağı Dizisinde Halk Edebiyatı Unsurları

Gönül Dağı dizisi sadece karakterlerin yaşamı değil, aynı zamanda Anadolu'nun kültürel dokusunu da izleyiciye aktarmaktadır. Dizide Türk halk kültüründe önemli yer tutan çeşitli efsane ve mitler de sıkça işlenmektedir. Diziye adını veren “Gönül Dağı”nın hikâyesi barındırdığı efsanevi unsurlarla dikkat çekmektedir. Efsaneye göre kasabanın gariban çobanı, kasabanın en zenginlerinden birinin sürüsünü güdermiş. Çoban bu zengin kasabalının kızına âşık olmuş. Kasabanın gençleri bu durumu öğrenince eğlenmişler çobanla. Günün birinde zengin kasabalı, kızını evlendirmek istemiş ve yine kasabadan varlıklı birinin oğluna vermiş

kızını. Düğün zamanı geldiğinde kendilerine eğlence çıkarmaya çalışan gençler "Kız seni çağırıyor." diye yalan söyleyerek Gönül Dağı'ndan çağırılmışlar gariban çobanı meydana, sonra da başlamışlar dalga geçmeye. Gönülü kırılmış çobanın, vurmuş kendini dağlara ve bir daha kasabaya dönmemiş. İşte bu olaydan sonra ne zaman kasabada bir âşığın gönülü kırılrsa, bir yetim üzülse Gönül Dağı'ndan taşlar düşmüş. Dizide Ciritçi Abdullah, bahsi geçen çoban hikâyesinin bizzat tanığı olduğunu anlatır. Hikâyenin yaşandığı dönemlerde henüz on beş yaşında genç bir delikanlı olduğunu, kendisinin de o cahil gençler arasında yer aldığını ifade eder. Bu nedenle yıllarca bunun azabıyla yaşadığını belirtir.

Türk destanlarında sıklıkla görülen bilge tipiyle benzerlik gösteren Ciritçi Abdullah karakteri, dizinin pek çok bölümünde Türk halk edebiyatının önemli şairlerinden deyişler ve güzellmeler söylemekte, kendisine danışmak üzere yanına gelenlere konuyla ilgili olarak Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Sümmani, Karacaoğlan gibi birçok Türk şairinden yaptığı alıntılarla yol göstermektedir. 14. bölümde Asuman'ın Ankara'ya gitmesi üzerine üzülen Ramazan'ın Ciritçi Abdullah ile arasında geçen konuşmada Yunus Emre'nin şu dizelerine yer verilmiştir (URL11):

Yusuf'u kaybettim Kenan ilinde
Yusuf bulunur, Kenan bulunmaz
Bu akli fikr ile Leyla bulunmaz
Bu ne yaredir ki çare bulunmaz

61. bölümde yine Yunus Emre'den "Acep N'ola Benim Halim" şiiri yer almaktadır (URL12):

Bir korku düştü canıma, acep n'ola benim hâlim
Derman olmaz ise bana, acep n'ola benim hâlim

69. bölümde Âşık Sümmani'nin "Ben Razı Değilem Hicrana Gama" şiirine yer verilmiştir (URL13):

Ben razı değilem hicrana gama
Garip gönlüm haldan hala salan var
Sabavetten beri bir yol gözlerim
El zanneder uzaklarda kalan var

9.bölümde Karacaoğlan'dan "Üryan Geldim Gene Üryan Giderim" şiirine yer verilmiştir (URL14):

Üryan geldim gene üryan giderim
Ölmemeğe elde fermanım mı var
Azrail gelmiş de can talep eder
Benim can vermeğe dermanım mı var

"Gönül Dağı Dizisinde Düğün ve Cenaze Törenleri" başlığı altında bahsi geçen Divane karakteri, birçok yönüyle Türk edebiyatındaki meczup kahramanlara ve abdallara benzemektedir. Divane, dünyevi arzuları bir kenara bırakıp kendine bir alan oluşturmuş ve orada yaşamaktadır. Aynı zamanda kalp gözü açılmıştır, Ciritçi Abdullah bilgece yaptığı yürüyüşlerde kendisine danışanları Divane'nin de yanına götürmekte, onun da tecrübelerinden ve sezgilerinden faydalanılmaktadır. Divane kendini şu sözlerle tanıtmaktadır:

Bozkır bir bilmecedir, gece bir bilmece gündüz bir bilmece. Güneş, ay, yıldızlar, dağlar, taşlar birer bilmece. İnsan... En büyük bilmece onun içinde. Bu yüzden arar durur insan. Sürekli dışarıda arar, güneşi arar, ışığı arar, sürekli arar. Aradıkça bulamaz, bulamadıkça arar. Benim arayışım ne zaman başladı, ben hatırlamıyorum. Kafamı toparlayamıyorum ki hatırlayayım. Ne zaman düştüm ben bu ışığın sevdasına, ne zamandır yetirmeye çalışıyorum güneşi, ne zamandır bu benim bitmeyen çabam? Eski, çok eski, belki insanlıktan önceki tarihlerin birindeydi. Biri vardı; ben miydim o, bilmiyorum. Bensem de artık değilim. Bir kızı getirmişti ta böyledir, aramaya başladı mı bir kere gözü görmez aradığını. Burnunun dibindedir hâlbuki ama görmez gözleri. Ne arayışı biter ne kaybedişi (URL15).

Osmanlı toplumunda kahvehaneler, sosyal bir ortam olmakla birlikte halkı bilgilendirip eğiten, geliştiren ve aynı zamanda eğlendiren bir unsur olan halk edebiyatı ürünlerinin de yaratıldığı bir mekân hâline gelmiştir.

16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kahvehaneler, tekkenin karşısında bir nevi alternatif Müslüman-Türk sosyal kurumu olarak belirir ve tekkenin topluca eğlenmek ve çeşitli sosyokültürel faaliyetlerde bulunma ve sosyokültürel hayatı, halk kültürü bazında denetleme tekeline kırar. Bundan dolayı tekke ekseninde uhrevi bir neşve içinde yer alan topluca eğlenmeler kahvehaneler ekseninde neredeyse tamamen dünyevi bir karakter kazanır. Bu bağlamda, bu dönemden sonra, Osmanlı Devleti'nde sosyokültürel değişimin merkezini kahvehaneler oluşturur, Tekke ve medresenin bütün uğraşlarına rağmen onların mutlak denetimine de hiçbir zaman girmez. Bir başka ifadeyle bazı araştırmacılarca "Aşık edebiyatı" adı altında toplanan, yaygın olarak "tekke ve tasavvuf edebiyatı" olarak abla andıran geleneğin tekevvününde Tekke kültür çevresi önemli rol oynamış iken aşık tarzı edebiyat geleneğinin teşekkülünde ve bağımsız bir karakter kazanmasında son ve en önemli merhale kahvehaneler olmuştur (Çobanoğlu, 2007: 33-36).

Çalgılı kahvelerde her ne kadar klasik aşık tarzının "usta malı" eserleri çalınıyor ve hürmetle yâd ediliyor ise de bu usta mallarının nakledildikleri sosyokültürel bağlam vakti ile üretildikleri sosyokültürel bağlamdan tamamen farklıydı ve icra edildikleri yeni ortamda genel bir "türküleşme" süreci içinde ağırlıklı olarak yerine getirdikleri en önemli işlev eğlence idi. Çalgılı kahveler adından da anlaşılacağı üzere aşıkların atışacağı, muamma askı asacağı, hikayeler anlatacağı, kısaca klasikleşmiş formuyla aşık icra töresinin hüküm ferma olduğu mekanlar değildi. Herhangi bir gelenek disiplini görmemiş mevcut sosyal normlar karşısında bile bir ölçüde bigâne kalmakla eş anlamlı olan "külhanbeyi" ve "tulumbacılık" modasının mensuplarının veya zümresinin usta malları dinleyerek eğlendiği ve bir nevi güç ve kuvvet düellosunun çoğu zaman edep dışı kabul edilen ifadeleri de içererek mâni ve semai atışmalarına dönüştüğü yerlerdi (Çobanoğlu, 2007: 68).

Âşık tarzı şiir geleneği içinde görülen atışmalar, Gönül Dağı dizisinde de önemli bir yer tutmaktadır. Birbiriyle anlaşamayan, birbirine küs iki kardeş olan Dügüncü Muammer ve Ağıtçı Hüseyin karakterlerinin kasaba kahvehanesinde yaptıkları diyalog esaslı atışmalar, iki âşığın dinleyiciler önünde sazla ve sözle belli kurallar çerçevesinde yaptığı karşılaşmalara benzemekte; âşık geleneğindeki taşlama ve takımların özelliklerini birçok yönden yansıtmaktadır. Dizinin 10. bölümünde kasabalı kahvehanede toplanmaktadır ve iki kardeşin kahvehanede çayı kim ısmarlayacak tartışması yaşaması üzerine "Atışalım o zaman, en hızlı mâniyi kim düzerse o ısmarlasın çayları." diye karar verilmekte ve temaşa başlamaktadır (URL16):

Düğüncü Muammer:
 “Bahçalarda pırasa
 Toplanır kasa kasa
 Senin o ağlakçı çayın
 Ancak yakışır yasa”

Ağıtçı Hüseyin:
 “Çilekten yaptım reçel
 Kara gün çabuk geçer
 Senin suratsız çayın
 Sanki boğazdan geçer”

Düğüncü Muammer:
 “Su gider vura vura
 Vagonlar sıra sıra
 Senin gibi gardaşlık
 İnsanın içinde yara”

Ağıtçı Hüseyin:
 “Bağa girdim hurmaya
 Avcı geldi vurmaya
 Ben de bir abi var
 Düz yolda kaldım yaya”

Bir başka atışma ise dizideki karakterlerden Dolmuşçu Sefer ve Ayı Yaşar arasında geçmektedir. Dolmuşçu Sefer’in küçükken ölen atının adını taşıyan ve Gedelli kasabasıyla ilçe arasında dolmuşçuluk yaparken kullandığı Süslü Badegül isimli dolmuşunu Gedelli kasabasının futbol takımının borçlarını ödemek için Ayı Yaşar’a satması ve ardından Ayı Yaşar’ın Süslü Badegül’ü kendisine uğursuzluk getirdiğine inanarak Dolmuşçu Sefer’e geri vermek istemesi üzerine Süslü Badegül’ün sahibi olacak kişinin belirlenmesi için ikili arasında en iyi şoför mânisini söylemek üzere bir atışma yapılmış ve atışmanın galibi Süslü Badegül’ü almıştır (URL17). Dizide 19. bölümde Düğüncü Muammer ile Ağıtçı Hüseyin’in eşleri arasında yaşanan gerginlik üzerine de bir mâni atışması yapılmaktadır (URL18).

Geyik motifi yalnızca Türklerde değil, Kore, Moğol gibi pek çok kültürde karşımıza çıkan eski bir simgedir. Mitolojik bir sembol olan geyik ongun, kutsal, yol gösterici ve uğur getirici özellikleri ile dikkat çeker destanlarda, halk hikayelerinde, dizilerde, kıyafetlerde, çeşitli kültürlerin ritüellerinde sık sık kendini gösteren bu motifin ortaya çıkışı oldukça eskiye dayanır ve etkisi günümüze kadar sürer (Kurt, 2020: 60).

Dede Korkut Hikâyelerinde de önemli yer tutan geyik, kutsal bir hayvandır. Dizide alageyik genellikle zor durumlarda bir anda belirir ve çoğu zaman insanlara doğru yolu gösterir. Birdenbire ortadan kaybolan alageyik aslında mutluluğun habercisidir. Sıkıntılarının sona ereceğini bildiren bir unsur olarak karşımıza çıkar. Dizi karakterlerinden Cemile’nin doğum yaptığı sırada sıkıntılı bir süreç yaşanır, Cemile’nin kocası Veysel çaresizlik içindeyken bir anda ona alageyik görünür, daha sonra geyiği gören Veysel sıkıntılarının kurtulur, işleri yoluna girer (URL19). 34. bölümde Ramazan, yaşadığı sıkıntılar üzerine Ciritçi Abdullah ile bir yolculuğa çıkar. Ciritçi Abdullah, Ramazan’a bu yolculuktan bir alageyik bulup kasabaya öyle döneceklerini söyler. Yolculuğun sonunda alageyik Ramazan’a görünür; bu, sıkıntılarının sona ereceğinin habercisidir (URL20):

Ramazan ile dedesinin yolları Gönül Dağı'ndan düşen taşların harap etmesinden dolayı boşaltılan bir köye düşer. Bu köyde tek bir adam kalmıştır. Ciritçi Abdullah ona alageyiği sorar: "Alageyiği ararız, bilir misin?"

Köylü: "Alageyiği çok çok eskiden eski insanlar görmüşler buralarda. Bozkırın kalbinde cennete açılan bir kapının önünde görmüşler, sonradan görmemişler amma bir kadın varmış; bozkırda yaşayan ulu bir kadın. Onun arkasından gidermiş bu alageyik, en son o görmüş diyorlardı."

Ramazan: "Dede alageyik falan yok, kabul edelim artık, onu bulamayacağız. Bir adım atacak dermanım kalmadı."

Ciritçi Abdullah: "Eskiler yolun doğru olup olmadığını anlamak için alageyiği takip ederlermiş. Biz hâlâ ala geyiği bulamadığımızı göre yolumuz doğru değil demektir."

Ramazan: "Yok dede yok yani. Şu an ala geyik falan yok yani!"

Ciritçi Abdullah: "Tercihlerimiz, sevdamız, hırslarımız bize başka bir yol olmadığını söylüyor ama her zaman bir yol daha vardır; arayacağız, bulacağız. Tıpkı alageyiğin bize anlattığı gibi dünyalıklarımızı çıkarıp atacağız, yepyeni bir başlangıç yapacağız."

Geçmişten gelen kültürel mirasın bir kısmı günümüzde varlığını hissettirse de çok sayıda kültürel öge, gelenekler ve uygulamalar unutulmaya yüz tutmuştur. Bu durumun en net örneklerinden biri ramazan gelenekleridir. İslam'ın beş şartından biri olan orucun ve kadir gecesinin ramazan ayına tekabül etmesi ramazana karşı ilgi ve alâkayı arttırmıştır. Tüm İslam toplumlarında kutlanan ramazan, Osmanlı'da ayrı bir yaşayış biçimi ve uygulama tarzıyla farklı bir kültürel yapı kazanmıştır. (Bezci, 2018: 1)

"Gönül Dağı" dizisinde ramazan gelenekleri birçok yönüyle ele alınarak bu geleneklerin devamlılık kazanmasına biraz olsun katkı sağlanmıştır. Dizideki karakterlerin ramazan ayı boyunca gündelik yaşamlarını ramazanın ritüellerine göre planlayarak sürdürmesi, bu ayın bereketinden faydalanması, toplumsal birlik ve beraberliğin pekişmesi, yardımlaşmanın artması, ramazanda hoşça vakit geçirilmesi için şenlikler düzenlenmesi gibi durumların yer aldığı ramazan ayına özel olarak çekilmiş bölümler yer almaktadır. Dizinin 24. bölümünde Gedelli Belediyesinin yapmış olduğu Ramazan Şenlikleri organizasyonunun ihalesi Düğüncü Muammer ve Ağıtçı Hüseyin tarafından kazanılır, Anadolu Osmanlı eğlence kültürüne uygun bir şenlik düzenlenmesi için hazırlıklara başlanır. İftar sofrasında bir araya gelip sabırsızlıkla ezan ve top atışını bekleyen aileler dualar edip hurma ile oruçlarını açtıktan sonra, teravih namazı çıkışında, kasaba meydanında toplanır. Meydana kurulan sahnede semazenler gösteri yapar, ilahiler söylenir, özellikle Selami Ferses karakterinin söylediği Pir Sultan Abdal'ın "Demedim mi" nefesi büyük beğeni toplar. Ramazan karakteri Nasrettin Hoca kostümü giyer. Çocuklara elma şekeri ve macun dağıtılır, kasaba halkına ramazan şerbeti ikram edilir. Ramazan aylarında genellikle dükkânlar, kahvehaneler sahura kadar açık olmakta, iftar saatlerinde sessizliğe bürünen meydanlar teravih namazından sonra kalabalıklaşmakta, meydanlarda yediden yetmişe herkesi eğlendiren, birleştiren geleneksel halk tiyatroları oynanmaktadır. 25. bölümde Kellerin Rıfat da kasabada düzenlenen Ramazan Şenliği'nde gölge oyunu oynatır (URL21). "Gönül Dağı" dizisi, Türk halk kültürünü modern dizi anlatısı içinde başarılı bir şekilde sunarak, efsane, mit, halk edebiyatı ve geleneklerin önemini izleyiciye aktarmaktadır. Karakterlerin yaşamları aracılığıyla sunulan bu kültürel miras, hem toplumsal hafızayı canlı tutmakta hem de unutulmaya yüz tutmuş değerleri günümüz izleyicisine yeniden hatırlatmaktadır. Dizide işlenen efsaneler, şairlerin deyişleri, kahvehane kültürü ve ramazan

gelenekleri gibi pek çok unsur, Türkiye'nin zengin kültürel dokusunu izleyicilere tanıtırken aynı zamanda modern yaşamla bu kültürler arasında bir köprü kurmaktadır.

5. Gönül Dağı Dizisinde Maddi Kültür Unsurları

Dizide evlerde, kahvehanelerde, atölyelerde kısacası tüm iç mekânlarda mekânın ısıtma ihtiyacı odun sobalarıyla sağlanmaktadır. Muhtelif bölümlerde odun sobaların üstünde sıcak su ihtiyacı için ibrik ve güğümler kullanıldığı görülmekte ve kuzineli sobalarda, Gedelli kasabasının temel geçim kaynağı olarak da gösterilen, patates pişirilmekte, üstünde çay demlenmektedir. Dizide odun sobası için mucit kuzenlerin geliştirdikleri ve enerji tasarrufu sağlayan, ısı kaybını önleyen yeni bir boru sistemi de bulunmaktadır (URL22). Karakterlerin yaşadığı hemen her evde kullanım maksadıyla yerlerde, dekor maksadıyla duvarlarda el dokuması kilimlere rastlanmaktadır. Duvarlara asılan un elekleri, odalarda kullanılan geleneksel motif işlemeli ahşap dolaplar, gelin sandıkları, bunların içinde saklanan işlemeli yün yorganlar, mutfakta kullanılan bakır eşyaların tümü ve toprak testiler Anadolu kültüründe yer alan, uzun yıllardır Anadolu insanının günlük kullanımında olan eşyalar olarak dizide karşımıza çıkmaktadır. Dizideki kadın karakterlerin kullandığı şalvarlar, el örgüsü yelekler, başlarına bağladığı oyalı yazmalar, ayaklarına giydiği yün çorap ve patikler Anadolu kadınının gündelik hayattaki görünümünü yansıtmaktadır.

Kendini bulmak ve tamamlamak, sıkıntılarından kurtulmak için Ciritçi Abdullah'a akıl danışıp ondan öğütler alan Serdar karakteri ile Ciritçi Abdullah arasında, kasabada elektriklerin kesildiği bir gecede geçen diyalog sırasında Ciritçi'nin evinde kullandığı gaz lambası dikkat çekmektedir (URL23):

Böyle zor olmuyor mu?

İnsanın elli yıllık kadim bir dostu olunca böyle şeyler pek zor olmuyor delikanlı.

Dost mu?

Dost ya... Hakiki bir dost! Gecenin hüznü, sükûnetin hazinesi daha niceleri şu gaz lambasının alevinde gizlidir. Hakikati aydınlatır, sana yaren olur. Bak delikanlı, yanan ateş senin de için ısıtmıyor mu?

Anadolu atçılığında yıllık atları bir kültürdür. İnsanlar kışın kullanmadıkları atları serbest bırakırlar, bu atlar kışın üçerli beşerli onarlı sürüler hâlinde bir araya gelirler ve baharda köylü atını tekrar geri yakalar ve kullanır. Hasta veya sakat olan atları ise yılkıda kurt kapar. Yılkı atlarının Türkiye'de görüldüğü başlıca yerler Anadolu'da Manisa Spil Dağı ve Yunt Dağı, Kayseri Erciyes Dağı etekleri, Madenşehir, Muş, Dinek, Karacaören, Karaman, Üçkuyu ve Karadağ köyleri ve Afyon Sorkun Çamoğlu Köyü Kocayayla'dır. Doğa fotoğrafçılığı meraklılarının da büyüleyici kareler yakaladıkları yıllık atlarının görsel şöleniyle doğuda Raman dağları ve batıda Manisa'ya kadar Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde karşılaşılabilmektedir. Yılkı, atçılıkta kullanılan bir yetiştirme biçimidir. Doğa şartlarına çok dayanıklı, gecesi gündüzü dışarıda geçen, otçul beslenmesiyle sarkık karınlı, normalde evcil olup zamanla vahşileşen özgür atlardır. Sanayileşme ile yaşam alanı bulamayıp sayıları azalsa da bakımını üstlenemeyenler çoğaldıkça maalesef ölüme terk edilmeye başlansalar da yıllık atları geçmişten günümüze güzelliğini sergilemeye devam etmektedir (URL24). Gönül Dağı dizisinin jeneriğinde özgürlük timsali olan yıllık atları kullanılmıştır. Dizide Dilek, Gedelli kasabasından ayrıldığından beri kasabaya hep bir özlem duyar ve kasabada geçen yıllarını sürekli

hatırlamaya, oradaki hatıralarını diri tutmaya çalışır. Bu hatıralardan bir tanesi de yıllık atlarıdır. Dilek yıllar sonra kasabaya geri döndüğünde yıllık atlarını görünce çok mutlu olur (URL25). Taner küçük yaşta babası çalışmak için Gedelli kasabasından ayrılmıştır, babasına özlem duyan Taner'in dedesiyle arasında geçen konuşmada da yıllık atlarının özelliklerine değinilmiştir (URL26):

Bu atların evi neresi dede?

Yılık atlarının evi olmaz evlat.

Nerede yaşarlar peki?

Gece nereye çökerse evleri orasıdır.

Neden ki? Neden bir evleri, yurtları yok?

Onlar yurt tutmak için doğmadılar ki göç etmek için doğdular. Gittikleri hiçbir yere de ait olmadılar.

6. Gönül Dağı Dizisinde Geleneksel Halk Ezgileri²

Geleneksel müzik, sadece bir sanat formu değil, aynı zamanda toplumun inançlarını, yaşam tarzını ve duygusal birikimini yansıtan bir kültürel miras taşıyıcısıdır. Elektronik kültür ortamında, geleneksel müzik kullanılarak kültür aktarımı yapmak, modern teknolojinin sunduğu olanaklarla eski kültürel değerleri yaşatmanın etkili bir yoludur. Dijital platformlar, geleneksel müziğin geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak, özellikle genç nesillere kültürel mirasın aktarılmasına katkıda bulunur. Geleneksel müziğin elektronik ortamda kullanımını çizgi diziler üzerinden ele alan Fidan (2018b: 974), bu ezgilerin söz, ezgi, çalgı, bağlam gibi unsurlarla yapımların içerisine yerleştirildiğini ve bunun izleyicinin dikkatini çekmek, akıcılığı sağlamak, film ile müzik beraberliğini gerçekleştirmek gibi işlevlere sahip olduğunu belirtmiştir. Benzer bir biçimde, Gönül Dağı dizisinde de geleneksel halk ezgilerinin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Bu dizi, diğer televizyon yapımlarında yaygın olan Türk pop, arabesk ya da akustik türlerden farklı olarak dizinin teması ve işlenen senaryoya uygun biçimde Türk halk müziği ezgilerini tercih etmektedir. Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan gibi halk şairlerine ait türküler ve modern besteciler tarafından yazılan halk müziği eserleri, İç Anadolu ve bozkır kültürünü yansıtan melodilerle sık sık jeneriklerde, fragmanlarda ve sahne geçişlerinde kullanılmaktadır. Özellikle düğün sahnelerinde, dizinin karakterlerinden Selami Ferses'in farklı yörelere ait hareketli oyun havaları söylemesi, sosyal medyada büyük ilgi çekmekte ve bu performanslar yüksek izlenme oranları elde etmektedir. Gönül Dağı dizisi, halk müziğini ana akım medyada başarıyla temsil ederek bu kültürel mirasın canlı tutulmasına ve geniş kitlelere aktarılmasına olanak sağlamaktadır.

Dizide, karakterlerden biri olan Selami Ferses saz çalıp Türk halk müziği eserlerini seslendirirken, Dolmuşçu Sefer de sık sık türküler söylemektedir. Özellikle Kenan ile Elif'in düğününde Selami Ferses, "Neşet Ağam (Neşet Ertaş) ve Hacı Taşan'ın yeğenleri" diyerek tanıttığı bir yerel müzik grubunu sahneye çıkarır. Bu grup, Kırşehir-Kaman yöresine ait bir oyun havasını sazlarıyla icra ederek yöresel halk oyunlarını sergiler (URL28). Dizinin 9. bölümünde Asuman, Keriman ve Selami karakterleri "Anadolu'nun Sesi" adlı türkü yarışmasına katılır. Selami, Neşet Ertaş'ın ünlü türküsü "Bahçe Duvarından Aştım"ı söyleyerek

² Dizi müziklerine dizinin yapımcısı "Köprü Film"e ait olan "Köprü Müzik" adlı Youtube sayfasından ulaşılabilir (URL27).

birincilik kazanır (URL29). Dizide, Neşet Ertaş, Çekiç Ali, İsmail Altunsaray, Hacı Taşan, Tarık Kara ve Mustafa Kemal Şimşek gibi bozlaklarıyla tanınan sanatçılara daha çok yer verilirken, Cengiz Özkan, Musa Eroğlu, Sabahat Akkiraz ve Yavuz Bingöl gibi tanınmış Türk halk müziği sanatçılarından eserlerine de geniş yer verilmektedir. Dizide çalınan bozlaklar ve türküler genellikle sevda, ayrılık, hasret, gurbet ve ölüm temalarını işler. Ayrıca, bazı karakterlere özgü enstrümantal müzikler de dizide kendine yer bulmakta, bu da karakterlerin duygusal dünyalarını yansıtmak için kullanılmaktadır.

Sonuç

Modern toplumlar, kültürel miraslarını yeni nesillere aktarmak ve benimsetmek için sürekli bir dönüşüm içindedir. Bu dönüşüm, özellikle elektronik medya aracılığıyla, halk kültürü unsurlarının geniş kitlelere ulaştırılmasını ve toplumsal belleğin diri tutulmasını sağlar. Halk kültürünün bir parçası olan geleneksel değerlerin modern dünyada unutulmaya yüz tuttuğu düşünüldüğünde, medyanın bu aktarım sürecindeki rolü her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Popüler televizyon dizilerinin, toplumsal hayatın bir yansıması olarak kitlelerin günlük yaşamında geniş bir yer edinirken toplumsal tutum ve davranışlar üzerinde derin etkiler bıraktığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, “Gönül Dağı” gibi yapımlar, modernitenin unutturduğu ya da göz ardı ettiği kültürel değerleri yeniden gündeme taşıyarak toplumun kültürel kimliğini yeniden inşa etmesine katkıda bulunmaktadır. İzleyiciler için bir hatırlama pratiği sunan dizi, Anadolu'nun kadim kültürel mirasına sahip çıkma amacıyla, özellikle genç kuşaklara gelenek ve göreneklerin aktarılmasında önemli bir role sahiptir. Mustafa Çiftçi'nin eserlerinden esinlenerek hazırlanan “Gönül Dağı”, halk kültürünün en saf ve otantik unsurlarını günümüz modern dünyasına taşımaktadır. Dizide yer alan geleneksel meslekler, halk mutfağı, Anadolu insanının giyim tarzı, evlenme adetleri, ölüm ritüelleri, halk ezgileri, deyişler, mâniler ve lakaplar gibi unsurlar toplumun sosyal ve kültürel yapısının izlerini sürmemize olanak tanır. Bu unsurlar, sadece geçmişe bir övgü değil, aynı zamanda günümüz yaşamının bir parçası hâline getirilerek kültürel sürekliliği sağlayan araçlar olarak işlev görmektedir. Ayrıca, dizinin topluma sunduğu bir diğer katkı, modern yaşamın getirdiği kültürel yozlaşmaya karşı bir duruş sergileyerek dinî, insani ve ahlaki değerleri yeniden canlandırmasıdır. “Gönül Dağı”, geçmişten aldığı ilhamla bu değerleri bugünün koşullarına uyarlayarak izleyicilere sunmakta, böylece yozlaşma karşısında toplumsal direnç oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Dizinin içeriği, bir yandan Anadolu insanının günlük yaşamını ve olaylara bakış açısını yansıtırken diğer yandan topluma derin sosyal ve kültürel mesajlar vermektedir. İzleyici, bu kültürel unsurlar aracılığıyla Türk toplumunun geçirdiği değişim süreçlerini daha iyi anlayabilmekte ve geçmişle kurduğu bağları güçlendirmektedir. Sonuç olarak, “Gönül Dağı” gibi yapımlar, modern dünyada kültürel sürekliliği sağlamak ve geleneksel değerleri korumak adına önemli yapımlar olarak değerlendirilmektedir. Bu diziler, sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda halkbiliminin ve kültürel mirasın devamlılığı için önemli bir köprüdür. Gelecek nesillere kültürel mirasın aktarılması, bu tür yapımlar sayesinde daha mümkün hâle gelebilmektedir. Medyanın geniş kitlelere ulaşma gücü sayesinde, Türk toplumunun kültürel mirası sadece korunmakla kalmayıp, yeniden yorumlanarak yaşatılmakta ve gelecek nesiller için sürekli kılınmaktadır.

Kaynakça

- BEZCİ, Gül. (2018). “Osmanlı toplumunda ramazan kültürü”. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- BÜYÜKOKUTAN TÖRET, Aslıhan (2016). “Türklerdeki Evliliğe Bağlı İnanış ve Uygulamalarda Eşiğin Yeri”, *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi. Sempozyum Özel Sayısı*. C.2, S.7, s.435-448.
- ÇOBANOĞLU, Özkul. (2007). *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul*. İstanbul: 3F Yayınları.
- ESİRGEN Bilge. (2007). “Türk destanlarında bilge adam tipi üzerine bir inceleme”. Yüksek Lisans Tezi. İzmit: Kocaeli Üniversitesi.
- FİDAN, Süleyman (2018a). “Televizyon Dizilerinde Geleneksel Müzik Belleğinin Kullanımı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.11, S. 60, s. 125-139.
- FİDAN, Süleyman (2018b). “Çizgi Dizilerde Geleneksel Müzik Kullanımına Uygulamalı Halkbilimi Penceresinden Bir Bakış”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, C.6, S. 15 s. 974-984.
- GÜNGÖR, Ali İsmail (2020). “Kurbanla İlgili İnanış ve Uygulamalar”, *Halk İnanışları* (ed. Durmuş Arık, Ahmet Hikmet Eroğlu). Ankara: Grafiker Yayınları, s. 386-412.
- KABAK, Turgay (2014). “Lâkaplar ve Uzuncaburç Kasabası’nda Lâkap Verme Geleneği Üzerine Bir İnceleme”, *ACTA TURCICA*, S. 1-1, s. 1-30.
- KAPLAN, Haktan (2022). *Türk Kültüründe Ziyaret Olgusu -Bolu ve Düzce Örneği-*. Konya: Palet Yayınları.
- KURT, Seda Nur (2020). “Türk Mitolojisi Evreninde Geyik Motifi Üzerine Genel Bir İnceleme”. *BETİK*, S. 2, s. 60.
- MAGOULICK, Magpul (2019). “Halkbilimi Tarihi”. *Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi*. (çev. S. Teyek,), (ed. M. Öcal Oğuz vd.). Ankara: Geleneksel Yayınları.
- ÖRNEK, Sedat Veyis (1979). *Anadolu Folklorunda Ölüm*. Ankara: A.Ü. DTCF Yayınları.
- ÖZCAN, Derya. (2016). “Uşak Yöresinde Evlilikle İlgili Ritüel ve Büyüsel İçerikli Pratikler”. *Tarih Okulu Dergisi*. S. XXVIII. s. 259-272.
- ÖZDAL, Ayşenur (2023). “Kültürel Unsurların Elektronik Ortamda Aktarımına Bir Örnek Olarak “Aybek” Çizgi Filmi”. *The Journal of Social Sciences*, S. 64, s. 223-236.
- ÖZDAL, Ayşenur (2024). “Gülme Kuramları ile Lakaplara Bir Bakış”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, C. 14, S. 1. s. 297-309
- ŞAHİN, İbrahim (2019). *Adbilim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Türkçe Sözlük (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YODER, Don (2019). “Halk Yaşamı”, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. (çev. A. Yavuz), (ed. M. Öcal Oğuz). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Elektronik Kaynaklar

- URL1: <https://www.youtube.com/watch?v=-4p3ZY1XvPA> (E.T.: 20.02.2023).
- URL2: https://www.youtube.com/watch?v=i_TGWUHLy1w (E.T.: 20.02.2023).
- URL3: <https://www.youtube.com/watch?v=TX9g2IVT17A> (E.T.: 28.02.2023).
- URL4: <https://www.youtube.com/watch?v=ADgDhSABTtc&t=8377s> (1 sa.52. dk.) (E.T.: 28.02.2023).
- URL5: <https://www.youtube.com/watch?v=dmeqghaYLCc> (E.T.: 01.03.2023).
- URL6: <https://www.youtube.com/watch?v=XU7BN5AEMUE> (E.T.: 01.03.2023).
- URL7: <https://www.youtube.com/watch?v=JC6EwCQhKhU> (E.T.: 01.03.2023).
- URL8: <https://www.youtube.com/watch?v=v55mEbYz9vU&list=PLskt8bvhVjrW4CwAAC34An1AmiirEHRkW> (E.T.: 02.03.2023).
- URL9: <https://www.youtube.com/watch?v=v55mEbYz9vU> (E.T.: 03.03.2023).
- URL10: https://www.youtube.com/watch?v=VZ_Vb6aeX5U (E.T.: 05.03.2023).
- URL11: <https://www.youtube.com/watch?v=QJSZiqaWRAI> (E.T.: 05.03.2023).
- URL12: <https://www.youtube.com/watch?v=fI682tdnpg&t=33s> (E.T.: 05.03.2023).
- URL13: <https://www.youtube.com/watch?v=xhQIAZEs88I> (E.T.: 06.03.2023).
- URL14: https://www.youtube.com/watch?v=7z6-_zCHiBA&t=864s (E.T.: 17.03.2023).
- URL15: <https://www.youtube.com/watch?v=rhFFMw0Smno> (E.T.: 17.03.2023).
- URL16: <https://www.youtube.com/watch?v=N64IHcSARM0> (E.T.: 17.03.2023).
- URL17: <https://www.youtube.com/watch?v=yTc9WiLzhEs&t=5732s> (1 sa.49.dk.) (E.T.: 22.03.2023).

- URL18: <https://www.youtube.com/watch?v=pc33OQ0PiOc> (E.T.: 22.03.2023).
 URL19: <https://www.youtube.com/watch?v=W-zsb10meLs&t=11s> (E.T.: 27.03.2023).
 URL20: <https://www.youtube.com/watch?v=OIZ21gidPMU&feature=youtu.be> (E.T.: 05.04.2023).
 URL21: <https://www.youtube.com/watch?v=BokoE9ocHDI> (E.T.: 05.04.2023).
 URL22: https://www.youtube.com/watch?v=S_5yE7AsVGI (E.T.: 15.04.2023).
 URL23: https://www.youtube.com/watch?v=4_AOT1dokrI&t=393s (22. dk) (E.T.: 15.04.2023).
 URL24: <https://www.dogadergisi.com/anadolunun-yilki-atlari/> (E.T.: 18.04.2023).
 URL25: https://www.youtube.com/shorts/UBvzMJzzW_g (E.T.: 18.04.2023).
 URL26: <https://www.youtube.com/watch?v=fKPqIav0rrI> (2 sa.14. dk.) (E.T.: 02.05.2023).
 URL27: <https://www.youtube.com/channel/UCBz9A234jE6-SSJdgh7Q3aQ> (E.T.: 02.05.2023).
 URL28: <https://www.youtube.com/watch?v=XU7BN5AEMUE> (E.T.: 18.05.2023).
 URL29: <https://www.youtube.com/watch?v=W-QF0StlEiM> (E.T.: 18.05.2023).

Çalışmanın yazarı/yazarları “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmiş(ler)dir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmanın araştırılması ve yazımı esnasında destek veya fikirlerine başvuru herhangi bir kişi bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarın Notu: ---

Katkı Oranı Beyanı: Bu makalenin tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgments: There is no person whose support or ideas are consulted during the research and writing of the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.

Author’s Note: ---

Author Contributions: All sections of this article have been prepared by a single author.